

JEDINSTVENA PRAVILA O POMORSKIM AGENTIMA

Dr.sc.Vojslav Borčić,
izvanredni profesor
Pomorskog fakulteta u Rijeci

UDK 347.793.8
Stručni rad
Primljeno: listopada, 1995.

Pomisao o potrebi ujednačenja normi o pomorskim agentima novog je datuma. U svrhu izbjegavanja pomorske prijevare UNCTAD donosi 1988. Minimum Standarda za pomorske agente. To su neobvezne smjernice za države i profesionalne udruge pomorskim agentima za stvaranje nacionalnih standarda. UNCTAD-ovi standardi sadrže opis prava i dužnosti pomorskih agenata, potrebu stručnih kvalifikacija, te financijskog jamstva i pravila ponašanja sa sankcijama za njihovu povredu. No to je samo preporuka koju malo država prihvaća. Međunarodni pomorski odbor sukladno takvoj misli izradio je upitnike o pitanjima u svezi s pomorskim agentima s namjerom izraditi jedinstvena pravila o pomorskim agentima ako to većina nacionalnih udruga za pomorsko pravo smatra sursishodnim. Međunarodna federacija nacionalnih udruga pomorskih agenata - FONASBA istodobno radi na zakonskom priznanju profesije i na općim pravilima ponašanja koja bi bila putokazom za udruge članice pri donošenju svojih pravila ponašanja. Posebna stručna grupa FONASBE izradila je predložak takvih pravila. Budućnost će pokazati da su jedinstvena pravila o pomorskim agentima potrebna. Tada neće izostati upisivanje takvih subjekata u posebne upisnike kao što je primjerice u Italiji, Francuskoj i od ove godine u Hrvatskoj.

Pravni položaj pomorskog agenta reguliran je u rijetkim nacionalnim zakonodavstvima koja ga smatraju posebnim subjektom pomorskog prava.¹ Takva zakonodavstva razmatraju položaj agenta ili u djelu Zakona koji normira ili definira osobe - subjekte pomorskog posla kao što čini primjerice Italija, ili u djelu koji razmatra ugovor kao što čini naš ili Poljski pomorski zakonik.

¹ U Europi u pomorskim zakonima propise o pomorskom agentu imaju primjerice Italija, Bugarska, Poljska; druge države imaju posebne propise o agentu (Francuska), a neke ga svrstavaju u trgovačke agente.

Stremljenja ka međunarodnom reguliranju ili bolje unifikaciji propisa o pomorskom agentu novijeg su datuma. Tu se među pisane akte kronološki ubrajaju skupštinski Uput Skupštine europskih zajednica broj 86/653/EEC od 18. prosinca 1986. o usklađenju zakonodavstava država članica u svezi s trgovačkim agentima² i UNCTAD-ov Minimum Standarda za pomorske agente, objavljeni 7. rujna 1988.³

Izvršni odbor Međunarodnog pomorskog odbora odlučio je u siječnju 1992. proučiti zakonske i druge norme koje reguliraju prava i dužnosti pomorskih agenata i odnose s tim u svezi, pa je izradio Upitnik za sve nacionalne udruge za pomorsko pravo.⁴

Međunarodna Federacija nacionalnih udruga pomorskih agenata (FONASBA) druga je organizacija koja se aktivno bavi izučavanjem pravna položaja pomorskih agenata, posebice njihova normiranja u zakonodavstvu pojedinih država i pravila njihova rada i ponašanja.

UNCTADOV MINIMUM STANDARDA ZA POMORSKE AGENTE

Na zahtjev ad hoc međuvladine grupe za izučavanje načina borbe svih oblika pomorskih prijevара uključujući krijumčarenje, tajništvo UNCTAD-a je pripremila Minimum Standarda za pomorske agente koje je prihvatio Odbor za pomorstvo ove organizacije na svojoj 19-oj sjednici u ožujku 1988.

Minimum Standarda su norme neobvezne naravi, a predstavljaju smjernice za državna tijela i profesionalne udruge pri stvaranju vlastitih standarda. Sadržane su u 7 članaka.

Svrha je Standarda uvećati profesionalni moral donošenjem pravila ponašanja koja bi obvezivala pomorske agente. Zato valja utvrditi stupanj strukovna školovanja i usavršavanja da bi bolje kvalificirani pomorski agenti mogli uspješno spriječavati pomorske prijevare.

Naime, utvrđeno je da je to specifičan rad osobe koja se prva pojavljuje u zastupničkoj ili posredničkoj funkciji prema, najčešće, inozemnom, nalogodavatelju i o pomorskom agentu mnogo ovisi u pomorskom poslovanju.

Standardi idu dalje i definiraju pomorskog agenta. Ma koliko svaka definicija bila nezahvalnom, ona se ukazuje potrebitom i rješava mnoge dileme o pomorskom agentu.

Agent se definira prema djelatnosti kao najsigurnijem mjerilu za njegovo

² Uput je objavljen u Službenom listu europskih zajednica br. L.382/17 od 31. prosinca 1986.

³ Isp. General Unctad/st/ship/13 od 7.09.1988. u engl. izvor.

⁴ Izvješće prof. Berlingieri-ja o tome i Upitnik s priložima registrirani su u upisnik isprava CMI-a pod br. MAR-AG-1/I-92.

određenje.⁵

Nedvojbено slijedeći engleski način razmišljanja kao najvažnija djelatnost pomorskog agenta ističe se posredovanje pri zaključenju i zaključenje ugovora o kupnji i prodaji broda. U nastavku Standardi redaju poslove pomorskog agenta kako slijedi:

- pregovaranje i zaključivanje brodarskih ugovora;
- ubiranje vozarina i obavljanje ostalih financijskih poslova s tim u svezi;
- ispunjavanje carinskih isprava i onih u svezi s otpremom tereta;
- obavljanje svih ostalih poslova za kretanje tereta;
- prihvaćanje i otpremanje brodova;
- pribavljanje potrebitih usluga za brodove u luci.

Iz izloženoga uočljiva je uobičajena agentova djelatnost zastupanja, posredovanja i pomaganja nalogodavatelju. U opisu djelatnosti ima međutim poslova u svezi s teretom koji su klasični za međunarodna otpremnika. To isto čini međunarodni pomorski odbor u svom Upitniku gdje mnoga pitanja u svezi s djelatnošću upućuju upravo na otpremničke poslove, što nije bezazleno s obzirom na različiti pravni položaj ovih dvaju subjekata.

Prema Standardima kvalifikacije pomorskog agenta koje države moraju tražiti su financijske i etičke.

Profesionalne se kvalifikacije dokazuju odgovornim radom od najmanje tri godine na poslovima agenta, reputacijom stečenom takvim radom, što mogu svjedočiti dva lokalna agenta, i strukovnim ispitom koji će zahtijevati nacionalna vlast ili udruga agenata.

Pravilnik o uvjetima za objavljivanje djelatnosti pomorskog agenta u Hrvatskoj koji su izradili Ministarstvo pomorstva prometa i veza RH i Udruga pomorskih agenata Hrvatske kasni s donošenjem jer se, na sreću osamljeno, javlja mišljenje da strukovni ispit za pomorske agente nije potrebit.

Drugi uvjet Standarda su posjedovanje financijskih sredstava odnosno referenci pri bankama ili inim financijskim ustanovama koja će zadovoljiti državna tijela odnosno nacionalne udruge. Nadalje, traži se osiguranje od odgovornosti pri jednom međunarodnom priznatom osigurateljskom zavodu ili klubu koji se bavi osiguranjem takvih rizika.⁶

Treći uvjet Standarda je postojanje Pravila profesionalnog ponašanja što

5 O definiciji i vrstama pomorskog agenta ispitati Borčić, "Pomorski agent", II izdanje, Rijeka 1992, str.21 i sl.

6 Danas su najveći specijalizirani klubovi u Ujedinjenom Kraljevstvu ITIC - The Club for Intermediaries i CISBACLUB.

obuhvaća:

- obavljanje dužnosti pošteno, pozorno i jednako prema svojim nalogodavateljima;
- primjenu standarda koji osiguravaju savjesne i djelotvorne usluge;
- pridržavanje zakona i ostalih normi o dužnostima koje država propiše;
- uporabu dužne pozornosti u svezi s pomorskim prijevarama;
- uporabu dužne pozornosti pri rukovanju novcem nalogodavatelja.

Ovako određeni uvjeti ne bi imali smisla bez sankcija za njihovo kršenje pa je i to predviđeno Standardima. One idu od upozorenja do suspenzije agenta, suspenzije dozvole za obavljanje profesije do isključenja od članstva u udruzi i u najtežim slučajevima do ukidanja dozvole za obavljanje djelatnosti u državama gdje se ona traži.

RAD MEĐUNARODNOG POMORSKOG ODBORA

Na osnovi uvodno rečene odluke svojega Izvršna odbora, Međunarodni pomorski odbor tražio je od prof. Berlingieria izradu pripremljene isprave na temu potrebitosti pojašnjenja statusa pomorskog agenta.

U svom je prvom izvješću autor konstatirao neminovnost pomorskog agenta kojeg usluge mora rabiti brodar u luci ticanja njegovih brodova pri pribavljanju lučkih usluga, primjerice peljarenja i tegljenja, pomaganja u carinskim postupcima, u postupcima s lučkim vlastima, pri opskrbi brodova gorivom i zalihama, pri popravcima i svim trgovačkim poslovima pri ukrcavanju i iskrcavanju tereta, uključujući reklamacije u svezi sa štetama na teretu i slično. Polazi pri tome od citirane definicije pomorskog agenta iz UNCTAD-ovih Standarda. Podcrtava da se odnosi agenta i nalogodavatelja uređuju ugovorom. Međutim u nekim državama postoje zakonske norme koje to reguliraju, a neke od njih su kogentne naravi.

Važno je za nalogodavatelje znanje o postojanju takvih normi pri zaključenju ugovora o pomorskoj agenciji.⁷ CMI je zato odlučio izraditi studiju o pitanjima agenta s krajnjom mogućnošću izrade jedinstvenih pravila o pomorskim agentima. Prvi korak je bila izrada Upitnika o predmetu koji je upućen nacionalnim udrugama za pomorsko pravo.

Pitanja mogu biti svrstana u dvije grupe. Prva, koja mi se čini važnijom, je slika stanja u popisima država odnosno jesu li:

- predviđene kvalifikacije potrebite za pomorske agente;
- pomorski agenti dužni upisati se u poseban upisnik radi obavljanja djelatnosti;

⁷ Jednu takvu normu sadrži Pomorski zakonik RH/NN 17/94:94/ u članku 689. st.3. u svezi sa st.2. gdje je propisano da ugovor o agenciji na temelju opće punomoći koji nije sklopljen u pisanom obliku ne proizvodi pravne učinke.

- propisane dužnost, odgovornosti pomorskih agenata;
- pomorski agenti obvezni pridržavati se agencijske tarife, ako ova postoji, ili su slobodni ugovarati agencijsku nagradu s nalogodavateljem;
- propisane odredbe o trajanju i prestanku ugovora o pomorskoj agenciji (primjerice otkazni rok);
- određene propisom naknade šteta pomorskim agentima u slučaju raskida ugovora i jesu li takve norme kogentne.

U drugu grupu spadaju dva pitanja koja mogu biti ozbiljno kritizirana. Prvo je: jesu li propisi o pomorskom agentu u svojoj prirodi kogentni, iako su stranke ugovorile drugačije pravo koje se primjenjuje na njihov odnos, a drugo: jesu li uglavak o sudskoj nadležnosti ili kompromisorna (arbitražna) klauzula valjani.

Prvo se rješava u kolizijskim normama svakog nacionalnog zakona pa je na takvo složeno pitanje međunarodnog prava teško odgovoriti apstraktno, već jedino prosudbom konkretna slučaja.

Drugo je pitanje pak materija parničkih postupaka pojedinih zemalja koje pitanja nadležnosti u sporovima u svezi s ugovorom o pomorskoj agenciji ne stavljaju u isključivu nadležnost svojih sudova i redovito je dopušteno ugovarati sudsku nadležnost ili onu izabrana suda dispozicijom stranaka.

Hrvatsko društvo za Pomorsko pravo odgovorilo je na Upitnik još 1992. godine, ali od tada su se okolnosti i propisi u nas izmijenili, posebice donošenjem Pomorskog zakonika. Izmjene će biti daleko veće stupanjem na snagu već spomenuta Pravilnika o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta koji je pred donošenjem.⁸

Na Upitnik CMI-a odgovorila je dvadeset i jedna nacionalna udruga za Pomorsko pravo.⁹ Iz prispjelih odgovora izlazi zaključak da je u većini zemalja položaj agenta slabo reguliran, a obavljanje djelatnosti slobodno. Velik je izuzetak Italija koja u zakonu br. 135 od 4. travnja 1977. vrlo detaljno i strogo regulira obavljanje pomorsko-agencijske djelatnosti. Ona traži kvalifikacije, upis u poseban upisnik, do kaznenih mjera prema agentima koji nisu upisani ili pri obavljanju poslova ne osiguraju predujam za pokriće nalogodavateljevih troškova.

Neke države imaju propise o posebnim vrstama agenata kao što su Courtier-i u Francuskoj, vrste posrednika s javnim ovlastima posebice u

8 Pravilnik je dužan donijeti resorni Ministar na temelju članka 696. i članka 1043. stavak 1. točke 41. Pomorskog zakonika u roku od tri godine od stupanja Zakonika na snagu.

9 To su: Argentina, Australija, Čile, Danska, Engleska, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Japan, Kanada, Kina, Nizozemska, Norveška, Njemačka, SAD, Španjolska, Švedska i Švicarska.

carinskim poslovima, koji su upisani u registar i moraju imati stručne kvalifikacije. Grčka ima propise o ovlastima i dužnostima pomorskih agenata linijskih putničkih brodova.

Zemlje Europske unije moraju ujednačiti zakonodavstva, ali u svijetlu slobodne utakmice i strogih atimonopolističkih propisa EU, no nisu pokazale naročitu želju za regulacijom prema UNCTAD-ovim Standardima, uz već spomenuti izuzetak Italije. Slobodan pristup profesiji je geslo većine zemalja koje smatraju izrazito nepotrebno ograničavanje djelatnosti ispitima, financijskim cenzusom ili upisom u specijalne upisnike.

Takvi su odgovori ponukali CMI da Upitnik proširi novim pitanjima. Polazeći od opisa poslova pitanje je tko ih obavlja. Diapazon poslova vrlo je širok i obuhvaća djelatnosti drugih trgovačkih subjekata. To su poslovi pri kupnji i prodaji brodova, pri zaključenju brodarskih ugovora, ubiranju vozarina, carinskim poslovima pri izdavanju isprava, posebice pri kretanju i otpremi tereta, prihvaćanju i otpremanju brodova, pružanju i pribavljanju usluga za brodove u luci, ispitivanju tržišta brodova i tereta, kontejnerskim poslovima, rješavanju reklamacija.

Primjećujemo da neke poslove u svezi s teretom obavljaju prvenstveno međunarodni otpremnici, no sve češće i pomorski agenti.

Precizirana su pitanja glede propisa o strukovnim kvalifikacijama, upisa u javni upisnik i postojanju profesionalnih udruga agenata.

Naime u svijetlu preporuke UNCTAD-ovih Standarda ispitivanje CMI-a ide za utvrđenjem postojanja državnih propisa u kvalifikacijama i ispitu i postojanja nacionalnih udruga pomorskih agenata. Ovo posljednje jer ako država ne propiše takve uvjete to može učiniti udruga. Tako se sljedeće pitanje odnosi i na eventualne uvjete za učlanjenje u udrugu i zahtjeve udruge za: školovanjem i strukovnim znanjima, financijskim sposobnostima i profesioalnim ponašanjem. Prema tomu sve sukladno preporukama iz UNCTAD-ovih Standarda.

Ostala pitanja su traženje detaljnih pojašnjenja o eventualnim postojećim propisima u državama što je već sadržano u prvom Upitniku. Mali broj država odgovorio je na dopunjeni Upitnik.¹⁰

Namjera CMI-a bila je raspravljati pitanje potrebe jedinstvenih pravila o pomorskom agentu na svojoj tridesetpetoj konferenciji u Sydneyu u listopadu 1994. ali je ono skinuto s dnevnog reda. Čini se da je mogućnost kakva ujednačenja propisa o pomorskim agentima još daleka, no Međunarodni pomorski odbor nastavit će sa sakupljanjem podataka o stanju normiranja ove materije putem udruga za pomorsko pravo država članica.

¹⁰ Prema posljednjim podacima kojima raspolazem to su: Argentima, Italija, Kanada, Kina, Norveška, Njemačka, Portugal i Španjolska (podaci iz CMI NEWS LETTERS br. 2.-1994. str.7).

RAD MEĐUNARODNE FEDERACIJE NACIONALNIH UDRUGA POMORSKIH AGENATA

Međunarodna Federacija nacionalnih udruga pomorskih agenata - FONASBA (Federation of National Association of Shipbrokers and Agents)¹¹ najpozvanija je raspravljati probleme pomorskih agenata. Preostale svjetske udruge agenata svoju pozornost ograničavaju na uske profesionalne interese: tako Multiport učlanjuje po jednog agenta iz svake države¹², a pojedini agenti su članovi BIMCO-a, koja je u osnovi, a ranije isključivo, udruga brodarar. Uloga Multiporta je suradnja i uzajamna pomoć, ako se to ukaže potrebitim, među članicama, dok BIMCO prikuplja i daje informacije o agentima u pojedinim zemljama, o kretanju tarifa njihovih usluga, a na traženje članova daje mišljenje i savjete, uključujući pravne, posebice iz oblasti brodarskih ugovora o prijevozu, kojih je izrada glavni posao ove organizacije.

Rad FONASBE se ne iscrpljuje u tome, štoviše u posljednje vrijeme intezivno radi na zakonskom priznanju pravna položaja pomorskog agenta, prilazeći tom poslu iz praktična kuta problema. Ima poseban pododbor koji izučava mogućnost ujednačenja propisa o pomorskom agentu, gdje propisi postoje, s nastojanjem njihova proširenja i izrade općeprihvatljivih jedinstvenih pravila o pomorskom agentu i jedinstvena kodeksa njihova ponašanja.

Sve pomorske zemlje zapadne Europe i najveće pomorske zemlje svijeta članice su FONASBE. Neke imaju propise o pomorskim agentima, druge ne. Sve se slažu da je takvo normiranje stvar internog zakonodavstva.

Danas se regulativa ove materije nalazi u pomorskim, trgovačkim ili građanskim zakonima. Građansko, a nekad i trgovačko pravo ne razlikuje agente prema djelatnostima, pa i ne poznaju posebice pomorskog agenta. FONASBA danas radi na prikupljanju važećih propisa o tome u svakoj zemlji. Iz takve usporedne studije utvrdit će se sličnosti i razlike u normiranju. No prije donošenja bilo kakve odluke o eventualnim jedinstvenim pravilima valja utvrditi koliko je to u skladu s normativom Europske unije, a posebice s njezinim antimonopolskim propisima, a sve članice Europske unije su članice FONASBE.

Danas su mišljenja unutra FONASBE podijeljena u dvije grupe: jedna ima ili želi imati internu regulativu, pa je i za njezino ujednačenje, dok je druga za slobodan pristup profesiji i smatra svako propisivanje nepotrebitim, posebice glede strukovnih kvalifikacija. Nije rijedak slučaj da se pomorsko

11 Borčić, Međunarodna Federacija nacionalnih udruženja pomorskih agenata - natuknica u Pomorskoj enciklopediji (II izdanje, Zagreb 1978) knjiga 4, stranice 588-589. Hrvatska je postala članica FONASBE u listopadu 1992. godine.

12 S izuzetkom Kanade i SAD koje u Multiportu imaju dva predstavnika. Član Multiporta iz Hrvatske je Jadroagent d.d. iz Rijeke.

- agencijskim poslovima bave taxi šoferi, koji se valjda zbog svoje pokretljivosti smatraju pozvanim pri posredovanju u zaključivanju ugovora.

Sve ono što smeta pomorske agente, kao obavljanje poslova od nekvalificiranih osoba, a posebice stranaca, nije u skladnosti s proklamiranim načelom slobodna tržišta na kojemu se temelji zakonodavstvo Europske unije.

S druge strane zemlje koje imaju čak i kogentne propise o agentu kao Italija, Belgija i Francuska ne misle ih (bar zasad) mijenjati zbog propisa Europske unije. Rješenje može biti jedino u traženju jednakog rješenja za sve zemlje Europske unije i one koje očekuju to uskoro biti, te utjecati na izmjenu propisa EU.

To bi značilo postupiti prema UNCTAD-ovim Standardima, ali se taj proces čini dugotrajnim i složenim posebice zbog slaba utjecaja udruga pomorskih agenata na svoja državna tijela.

Daleko lakšim ova federacija smatra pitanje pravila ponašanja gdje se može naći jednoglasno stajalište i stvoriti jedinstvena pravila ponašanja s preporukom da je svaka udruga članica prihvati u svom sustavu. Zato će ubrzati rad na tome i valja očekivati pozitivne rezultate već tijekom 1996.

Rekao bih, međutim, da valja očekivati kako će ipak preporuke UNCTAD-ovih Standarda biti uvažene jer zahtjevanje strukovnih, financijskih i etičkih kvalifikacija ne može se kositi sa slobodarskom normativom Europske unije.

Za vjerovati je da su oni koji zastupaju suprotna stajališta glasnogovornici nepouzdanih agenata. Jedinstvena pravila, ako budu donesena, bit će putokaz nacionalnom zakonodavstvu i udrugama radi uređenja ovog važnog segmenta gospodarstva, koje je uostalom pobudilo interes Ujedinjenih naroda.

Teškoće vidim u shvaćanjima državnih tijela koja često niti imaju razumijevanja ni volje rješavati ovo pitanje, smatrajući ga manje važnim. Zato mislim da napore FONASBE treba udružiti s pokušajem CMI-a koji je, čini mi se, bez stvarnih razloga na tom pitanju zastao.

Koristi ujednačenja propisa o agentima su višestruke. Uvodi se red u profesiji koja je od međunarodna utjecaja za primorske zemlje i pomaže se stremljenjima Ujedinjenih naroda u suzbijanju pomorskih prijevara.

RJEŠENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pomorski zakonik Republike Hrvatske u dijelu o ugovorima pomorskog prava ima odredbe o ugovoru o pomorskoj agenciji.¹³ Time je Hrvatska riješila nekoliko pitanja:

¹³ Dio sedmi PZ-a , članci 687-697.

- ima posebne propise o pomorskom agentu;
- propisi su u sustavu pomorskog prava;
- normiran je ugovor o pomorskoj agenciji;¹⁴
- ostavljeno je Ministarstvu pomorstva, prometa i veza propisati uvjete za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta (članak 696. PZ-a).

Za pozdraviti je da ugovor o pomorskoj agenciji čini poseban ugovor Pomorskog prava pa je time i pomorski agent subjekt tog dijela prava.

Zakonik egzemplifikativno nabroja poslove pomorskog agenta, formu ugovora gdje kogentno propisuje pisani oblik za ugovor o pomorskoj agenciji zaključen na osnovi opće punomoći, propisuje osnovna prava i dužnosti agentove i na kraju ovlašćuje resorna Ministra na donošenje provedbenih propisa.¹⁵ Pitanje kojim se bavim u ovom radu ostavljeno je za podzakonske propise.

Prema članku 1043. stavak 1. točka 41. Pomorskog zakonika, Ministar nadležan za pomorstvo donosi Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta u roku od tri godine od dana stupanja na snagu Zakonika.

Udruga pomorskih agenata Hrvatske pokrenula je inicijativu za donošenje Pravilnika prije istijeka takva trogodišnjeg roka i izradila u suradnji s navedenim Ministarstvom nacrt takva Pravilnika. Pritom su uzor bili Standardi UNCTAD-a i u tome među prvima slijedimo preporuke u njima sadržane.

Već je uvodno navedeno da strane osobe, fizičke i pravne, mogu obavljati pomorsko-agencijske poslove u Hrvatskoj sukladno važećim propisima nakon pribavljene suglasnosti Ministarstva pomorstva, prometa i veza. To odgovara stremljenjima Europske unije koja u slobodnom pristupu djelatnosti ne razlikuje vlastite od inozemnih subjekata.

Prema nacrtu Pravilnika pravo obavljanja djelatnosti stječu pomorski agenti upisom u posebni javni upisnik koji vodi Lučka kapetanija sjedišta agenta. Taj upis ima konstitutivno značenja, a pravo obavljanja djelatnosti dokazuje se iskaznicom koju izdaje Lučka kapetanija nakon upisa. Preduvjet za upis u poseban upisnik je registracija u Upisnik trgovačkih društava koji vodi Trgovački sud.

Prema članku 4. nacrta Pravilnika uvjeti za upis u upisnik pomorskih agencijskih tvrtki jesu:

- dokaz o upisanoj djelatnosti tvrtke;

¹⁴ Posebni ugovori Pomorskog prava su još: ugovor o gradnji broda, ugovor o pomorskom osiguranju i ugovori o iskorištavanju brodova.

¹⁵ Cfr. Borčić, "Ugovor o pomorskoj agenciji", Uporedno pomorsko pravo, 141-144 (1-4), Zagreb, 1994, str.183-191.

- uvjerenje o položenom strukovnom ispitu;
- osigurana financijska sredstva za obavljanje djelatnosti;
- prikladan poslovni prostor.

Time su ispunjeni svi uvjeti iz Standarda UNCTAD-a. Pravilnik sadrži program ispita i predviđa izdavanje uvjerenja o položenom strukovnom ispitu, pa je riješeno pitanje profesionalnih kvalifikacija.

Financijska sredstva ili osiguranje radi financijske kvalifikacije predviđena su u iznosu od najmanje 120.000,00 kuna. Prema kaznenim odredbama Pravilnika, osobe koje obavljaju djelatnost, a ne ispunjavaju opisane uvjete odgovaraju za prekršaj. Zapriječena kazna je novčana i po mojem mišljenju nedostaje zabrana bavljenja djelatnošću kako preporučuju Standardi. Pravilnik ne spominje posljednji uvjet, a to je uvođenje kodeksa ponašanja.

Ipak valja istaći da će stupanjem na snagu Pravilnika Hrvatska udovoljiti današnjim međunarodnim standardima.

ZAKLJUČAK

U posljednjih sedam godina sazrela je misao ujednačenja propisa o pomorskom agentu. Tri međunarodne organizacije gotovo istodobno rade na tom pitanju, ali s različitim pristupom: UNCTAD, polazeći od potrebitosti spriječavanja pomorskih prijevара, CMI u svrhe mogućeg ujednačenja, a FONASBA radi zaštite struke. Protivnici propisivanja statusa pomorskog agenta, a time i ujednačenja, ističu da se to protivi antimonopolističkim normama Europske unije koja je za potpunu slobodu tržišta.

Ne vidim, međutim, opravdanja stajalištima protivnika ujednačenja. Na kraju ono što se traži zaista može samo koristiti.

Utvrđivanje javnog upisnika osigurava ispunjavanje uvjeta koji su posebni u odnosu na ono što se traži za upis trgovačkog društva. Financijske kvalifikacije umanjuju utakmicu, ali spriječavaju da se osobe bez minimuma sredstava bave ovom definitivno privlačnom profesijom.

Strukovno osposobljavanje je rašireno i prihvaćeno u pomorstvu posebice za zapovjednike i neke članove posade brodova, pa se ta namjera može samo pozdraviti. To vrijedi i za pravila ponašanja.

Prijeporni su oblik i snaga takvih pravila za ujednačenje, ali i danas postojeća imaju raznoliku valjanost (York-Antverpenska pravila, Pravila međunarodne trgovačke komore, Pravila o dokumentarnim akreditivima i Pravila tumačenja rabljenih izraza ili kratica kao Incoterms ili Pravila tumačenja vremena stojnica u brodarskim ugovorima na putovanje).

Rekao bih da su temelji u Standardima UNCTAD-a dobar temelj za razradu općih pravila o agentima koje bi ili države unijele u nacionalno

zakonodavstvo ili obvezivale nacionalne udruge pomorskih agenata.

Ovdje valja pozdraviti rad FONASBE, CMI-a koji bi trebali raspršiti dileme Europske unije s tim u svezi. Za napomenuti je da u okrilju FONASBE djeluje ECASBA¹⁶ koja učlanjuje članove FONASBE iz Europske unije i pridružuje članove iz ostalih zemalja. Ova organizacija, koja sudjeluje u radu tijela EU u Bruxelles-u, ima priliku riješiti ovo pitanje, pa valja privoliti sve članice ECASBE na zajedničko stajalište.

Izneseno je slika postojećeg stanja, a za očekivati je brzi nastavak ujednačenja statusa pomorskih agenata, u čemu Hrvatska daje zamjetljiv doprinos.

16 To je kratica za European Community Association of Shipbrokers and Agents.

Summary

UNIFICATION OF RULES ON MARITIME AGENTS

The idea of the need of unification of rules on maritime agents is a new one. In order to avoid maritime frauds UNCTAD brought in 1988 the UNCTAD Minimum Standards for Maritime Agents. These standards are non-mandatory rules for the states and maritime agents's professional organizations to create their own standards. The UNCTAD Standards contain descriptions on rights and duties of maritime agents, the need for professional education, financial security and for a code on conduct with sanctions in case of breach. Unfortunately the Standards are just a recommendation rarely implemented by the states.

The Comité Maritime International in line with the Standards started with a questionnaire on questions related to this matter with the intent to prepare uniform rules on maritime agents if the majority of national law associations agrees with it.

The Federation of National Association of Shipbrokers and Agents - FONASBA is dealing with the statutory recognition of the profession and in the same time is engaged in preparing a general code of conduct as a guideline for national associations in prescribing their own codes of conduct. A special group of experts of FONASBA has prepared a draft of such a code.

The future will show that uniform rules for maritime agents are necessary. Then an evidence of maritime agents in special registers will be installed like in Italy, France and from this year in Croatia.